EL DRET A LA CIUTAT: ELS BARRIS DE MUNTANYA DE SANT GENÍS A TRINITAT NOVA

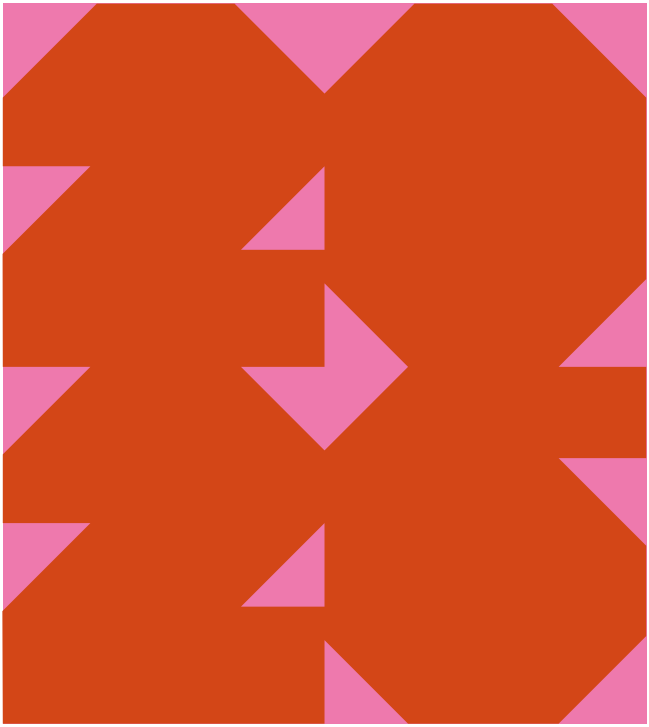

Fins al 13 de desembre de 2026
Centre Cívic Casa Groga
Sala Polivalent de Montbau
Seu del districte de Nou Barris

Adaptació a Lectura Fàcil: Anna Hernández i Laia Vidal (Associació Lectura Fàcil)

Maquetació: Carme Guiral

Aquest logotip identifica els materials de Lectura Fàcil que segueixen les directrius internacionals de l'IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) i d'Inclusion Europe quant al llenguatge, el contingut i la forma, amb l'objectiu de facilitar-ne la comprensió. L'atorga l'Associació Lectura Fàcil (www.lecturafacil.net).

Sumari

Introducció 5

On pots visitar l'exposició? 6

1. Centre Cívic Casa Groga 7

La lluita per millorar el transport i els desplaçaments 7

Quan van començar les protestes? 9

2. Sala Polivalent de Montbau 10

El patrimoni a revisió 10

Què passa amb el patrimoni que ha desaparegut? 11

Panell 1 12

Panell 2 14

Panell 3 17

Panell 4 19

Panell 5 21

Panell 6 23

Panell 7 24

3. Seu del districte de Nou Barris 25

L'habitatge, la salut i l'educació com a eixos 25

Introducció

L'any 1968, l'escriptor i filòsof francès Henri Lefebvre
va publicar un llibre titulat *El dret a la ciutat*.

En aquest llibre, Henri Lefebvre defensava
que totes les persones tenen dret a viure a la ciutat,
a utilitzar els seus serveis
i a participar en les decisions que afecten el lloc on viuen.

En aquella època, a Barcelona,
els veïns s'organitzaven per reclamar els seus drets
i millorar les condicions de vida dels seus barris.

Un exemple són els barris de muntanya de Barcelona,
que van des de Sant Genís fins a la Trinitat Nova.

Aquests barris estan connectats per la línia verda
del metro de Barcelona i tenen una característica en comú:
estan situats a prop de la serra de Collserola.

La serra de Collserola és una zona de muntanya
amb boscos i espais naturals
que es troba al costat de Barcelona.

Fa anys, els veïns i les veïnes d'aquests barris
tenien problemes amb el transport
i els desplaçaments,
amb els habitatges i les condicions per viure-hi,
amb els serveis de salut,
com els centres mèdics i els hospitals,
i amb l'educació, com les escoles i els instituts.

Avui dia, els veïns i les veïnes d'aquests barris
encara tenen problemes relacionats
amb el transport, l'habitatge, la salut i l'educació.

On pots visitar l'exposició?

Aquesta exposició explica els problemes
que han tingut aquests barris al llarg dels anys
i que encara tenen avui dia.

Es pot visitar en 3 espais diferents de Barcelona:

1. El Centre Cívic Casa Groga.
2. La Sala Polivalent de Montbau.
3. La seu del districte de Nou Barris.

1. Centre Cívic Casa Groga

La lluita per millorar el transport i els desplaçaments

Al Centre Cívic Casa Groga,
l'exposició explica les dificultats que han tingut els veïns
i les veïnes dels barris de muntanya de Barcelona
per desplaçar-se d'un lloc a un altre.

Aquests barris estan situats en zones de muntanya,
amb pujades, baixades i torrents.
Els torrents són els llocs per on passa l'aigua
quan plou molt.

Aquestes característiques del terreny
han dificultat la construcció de carrers i carreteres
per connectar els barris entre ells
i amb les zones més planes de Barcelona.

Durant molts anys, els veïns i les veïnes
van reclamar millores en el transport públic
per poder arribar a altres zones de la ciutat
i als seus llocs de treball.

En concret, demanaven que l'autobús
i el metro arribessin als barris de Sant Genís,
Montbau, Roquetes, Trinitat Vella i Torre Baró.

També reclamaven millores en les carreteres.

Una de les vies que ha canviat al llarg dels anys
és l'antic passeig de la Vall d'Hebron,
que es va transformar amb la construcció
de la ronda de Dalt.

La ronda de Dalt és una carretera
per on circulen molts vehicles
i que passa per diversos barris de Barcelona.

Aquesta carretera separa Montbau i Sant Genís
del parc de la Vall d'Hebron.
També separa barris que estan l'un al costat de l'altre
al districte de Nou Barris.

Per aquest motiu, els veïns i les veïnes
fa anys que demanen cobrir una part de la ronda de Dalt
per facilitar la connexió entre aquests barris.

Reivindicació per la cobertura del segon cinturó per Via Favència,
cap a 1980. Foto: © Kim Manresa

Quan van començar les protestes?

L'any 1953 es va aprovar el Pla Comarcal,
un document que establia
com s'havien d'organitzar i construir
els carrers, els edificis i altres espais de Barcelona
i dels municipis del voltant.

L'any 1974 es va proposar modificar aquest pla.
A partir d'aquell moment, els veïns i les veïnes
van organitzar manifestacions per reclamar
que les administracions tinguessin en compte
les necessitats de les persones que vivien als barris.

En aquestes protestes utilitzaven el lema:
«No al Pla Comarcal. Sí a un Pla Popular».

Amb aquest lema, els veïns i les veïnes rebutjaven
el pla proposat per les administracions
i demanaven un pla que tingués en compte
les seves necessitats.
L'exposició mostra fotografies antigues
i fotografies fetes pels veïns i les veïnes.

Aquestes imatges permeten veure com han canviat
els barris al llarg dels anys.
També mostren les millores en el transport
i en les connexions entre els barris.
S'han aconseguit després de molts anys de protestes
i demandes dels veïns i les veïnes.

2. Sala Polivalent de Montbau

El patrimoni a revisió

El patrimoni cultural és el conjunt d'edificis,
objectes, llocs, tradicions i records del passat
que tenen valor per a una comunitat.
Però no tot el patrimoni cultural
s'ha conservat de la mateixa manera.

Durant molts anys, les persones i les institucions
que tenien més poder han decidit
què era important conservar
i quina part de la història s'havia d'explicar.

Això ha fet que es conservin els records i la història
d'alguns grups de persones.
En canvi, els records i la història d'altres grups
s'han ignorat o no s'han explicat.

Per aquest motiu, és important revisar
com s'han pres aquestes decisions i preguntar-se
per què s'ha conservat una part de la història i una altra no.

També cal escoltar i donar a conèixer
les experiències de les persones i els grups
que fins ara no s'han tingut en compte.

D'aquesta manera, podem conèixer
diferents experiències del passat
i entendre millor la història dels nostres barris.

Què passa amb el patrimoni que ha desaparegut?

També és important recordar els edificis, els espais
i altres elements del patrimoni
que s'han destruït al llarg dels anys.

Quan aquests llocs desapareixen,
podem perdre informació sobre les persones
que hi van viure, les seves experiències
i les dificultats que van patir.

A més, la desaparició d'aquests espais
canvia l'aspecte dels barris i elimina elements
que formaven part de la seva història.

Per això, aquesta exposició proposa recordar també
el patrimoni desaparegut i donar a conèixer la història
de les persones que hi estaven relacionades.

Panell 1

Als barris de la serra de Collserola hi ha edificis antics
que formen part del patrimoni cultural de la zona.

Dos exemples són el monestir de Sant Jeroni
de la Vall d'Hebron, que ja no existeix,
i l'ermita de Sant Cebrià i Santa Justina.

L'ermita de Sant Cebrià i Santa Justina
és un edifici religiós petit
que es conserva des del segle XVIII (18),
és a dir, des dels anys 1701 fins al 1800.

L'ermita es troba a Montbau,
entre la vegetació de l'antic camí de Sant Cebrià.

Durant molts anys, els veïns i les veïnes de la vall
s'hi reunien per celebrar romeries
i altres festes tradicionals.

Aquests 2 edificis formen part del patrimoni material
dels barris de Collserola, és a dir, del conjunt d'edificis,
objectes i altres elements físics
que tenen valor per la seva història
o per la seva importància cultural.

Aplec a l'ermita de Sant Cebrià i Santa Justina a Montbau.
Fotografia: Frederic Bordas Autor desconegut, dècada de 1890.
Arxiu Fotogràfic de Barcelona
Arxiu Històric d'Horta d'Horta-Guinardó

Aplec de la dècada de 1970.
Autor desconegut.
Arxiu Eugeni Fonts

L'ermita de Sant Cebrià i Santa Justina.
Fotografia: Emili Reguart, 1951.
Arxiu Municipal del Districte d'Horta-Guinardó

Panell 2

L'any 1872, Lluís Martí Codolar i Pascual
va crear una col·lecció d'animals exòtics
a la Granja Vella, a Barcelona.

Aquesta col·lecció va ser l'origen del Zoo de Barcelona.

Durant molts anys, la Granja Vella
també va ser un lloc de trobada
dels equips de futbol de Montbau, Sant Genís
i la Taxonera.

Aquestes trobades esportives permetien
que els veïns dels diferents barris es coneguessin,
es relacionessin i compartissin activitats.

D'on provenia la riquesa d'algunes famílies?

Al districte d'Horta-Guinardó hi ha edificis grans i luxosos,
com Can Gallart i la Granja Vella de Martí Codolar.

Alguns d'aquests edificis es van construir
amb els diners de famílies que havien fet fortuna
a Cuba i a les Antilles.

Les Antilles són un conjunt d'illes
situades al mar Carib, a Amèrica.

En aquella època, algunes persones
que havien anat a viure i treballar a Amèrica
van tornar amb molts diners.

Aquestes persones eren conegudes amb el nom d'*indians*.

Una part d'aquestes fortunes provenia
de l'explotació de persones esclavitzades a Cuba
i a altres illes de les Antilles.

Per això, és important conèixer la història
i les característiques d'aquests edificis,
i també com es van aconseguir els diners
que van permetre construir-los.

El zoo de la Granja Vella de Martí Codolar.
Fotografia de la dècada de 1890.
Autor desconegut.
Arxiu Municipal del Districte d'Horta-Guinardó.

Membres de l'equip de futbol de Montbau.
Fotografia de la dècada de 1960.
Arxiu Unió Deportiva Montbau.

Instal·lacions esportives de Martí Codolar.
Aquestes instal·lacions van ser dissenyades pels arquitectes Enric Miralles i Carme Pinós.
Fotografia de l'any 2026.
Autor: Manolo Laguillo.
© Manolo Laguillo.

Panell 3

El Pavelló de Llevant és un edifici que forma part
de les Llars Mundet, a Barcelona.

Aquest edifici ha tingut diferents usos al llarg de la història.

Durant la dècada de 1930, es va utilitzar com a caserna militar,
és a dir, com un edifici on s'allotjaven soldats.

L'any 1940 es va utilitzar com a camp de concentració.

Més endavant, durant la dictadura franquista,
l'edifici es va utilitzar com a asil per a persones que vivien
en una situació de pobresa extrema.

Aquest asil estava dirigit pel Govern Civil franquista,
que representava el govern de Francisco Franco
a la província de Barcelona.

Francisco Franco va governar Espanya com a dictador
des de 1939 fins a 1975.

En aquella època, les persones internades a l'asil
estaven sotmeses al control de les autoritats franquistes.

Ara, aquest edifici forma part de la Facultat d'Educació
de la Universitat de Barcelona.

L'exposició explica aquests diferents usos de l'edifici
per donar a conèixer la seva història
i recordar les persones que hi van estar internades.

La caserna militar a l'actual edifici Llevant.
Fotografia de la dècada de 1938.
Autor: Just Hiniestrosa Navalpotro.
Col·lecció de la família Hiniestrosa.

Noies contràries al feixisme ajuden els nous soldats a la caserna de l'edifici Llevant.
El feixisme és una ideologia política
que defensa un govern autoritari
i rebutja les llibertats democràtiques.
Fotografia de l'any 1938.
Autor: Walter Reuter.
© Fons Guillermo Fernández Zúñiga.

Panell 4

Les associacions de veïns de Sant Genís,
Montbau, Canyelles i Nou Barris
van reclamar espais i serveis culturals
per a les persones que vivien als barris.

Un exemple d'aquestes reivindicacions és la història
de l'Ateneu Popular 9 Barris.
A Roquetes hi havia una planta asfàltica,
una instal·lació industrial
on es fabricava asfalt per construir carrers i carreteres.

Els veïns van lluitar perquè aquell espai
deixés de tenir un ús industrial
i es convertís en un centre cultural
per a les persones del barri.

Així va néixer l'Ateneu Popular 9 Barris,
un espai on es fan activitats culturals
i on els veïns poden participar.

Els veïns de Nou Barris
participen en la gestió de l'Ateneu
i en les decisions sobre el seu funcionament.

Els veïns i les veïnes desmunten la planta asfàltica de Roquetes, a Nou Barris.
Fotografia del 9 de gener de 1977.
Autor desconegut.
Arxiu Municipal del Districte de Nou Barris i Arxiu Històric Roquetes-Nou Barris.

Celebració de les «30 hores» a l'Ateneu Popular 9 Barris.
Les «30 hores» van ser un festival en què els veïns es van reunir per fer activitats culturals i reclamar millores per al barri.
Fotografia de l'any 1977.
Autor desconegut.
Arxiu Històric Roquetes-Nou Barris.

Protestes contra la planta asfàltica de Roquetes.
Els veïns protestaven contra aquesta instal·lació industrial.
Fotografia de l'any 1976.
Autor desconegut.
Arxiu Històric Roquetes-Nou Barris.

Panell 5

A partir de la dècada de 1950, es van construir edificis nous que també formen part del patrimoni cultural dels barris de muntanya de Barcelona.

Alguns d'aquests edificis van ser dissenyats per arquitectes reconeguts per la seva feina.

Entre aquests edificis hi ha:

- **L'església de Sant Sebastià, a Roquetes**, dissenyada per l'equip d'arquitectes MBM, format per Josep Martorell, Oriol Bohigas i David Mackay.
- **L'església de Sant Jeroni, a Montbau**, dissenyada per l'arquitecte Vayreda.
- **Les instal·lacions del Club Esportiu Hispano-Francés**, situades al parc de la Vall d'Hebron, dissenyades per l'arquitecte Rafi Serra.
- Les instal·lacions de Martí Codolar, dissenyades pels arquitectes Enric Miralles i Carme Pinós.

Aquests edificis formen part de la història dels barris i tenen valor per la seva arquitectura, és a dir, per la manera com van ser dissenyats i construïts.

Can Montalt, una antiga masia de la Vall d'Hebron.
Avui dia, Can Montalt és la seu
de l'Escola de Tennis al Club Esportiu Hispano-Francés.
Fotografia de l'any 1967.
Autor: J. Matas.
Arxiu Històric del Districte d'Horta-Guinardó.

Escola de Tennis al Club Esportiu Hispano-Francés. L'arquitecte Rafi Serra va dissenyar les instal·lacions d'aquest club esportiu.
Fotografia de l'any 1968.
Autor: Francesc Català-Roca.
Arxiu Nacional de Catalunya.

Panell 6

L'església de Sant Jeroni de Montbau.
Aquesta església va ser dissenyada pels arquitectes Francesc Vayreda Casadevall i Pau Monguió Abella.
Fotografia de l'any 1963. Autor: Brangulí. Col·lecció particular.

L'església de Sant Sebastià, a Nou Barris.
Aquesta església va ser dissenyada pels arquitectes Josep Martorell i Oriol Bohigas.
Fotografia de l'any 1958.
Autor: Francesc Català-Roca.
Arxiu Nacional de Catalunya.

Panell 7

Marcel Martí, *Ritme i projecció.*
Obra de l'artista Marcel Martí, creada l'any 1960.
Autor desconegut.
Arxiu del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya.

3. Seu del districte de Nou Barris

L'habitatge, la salut i l'educació com a eixos

L'habitatge

Als barris de muntanya de Barcelona
hi ha 2 tipus principals d'habitatges.

D'una banda, hi ha els polígons d'habitatges,
que són conjunts de blocs de pisos construïts
a partir de la dècada de 1960.

D'altra banda, hi ha els habitatges d'autoconstrucció,
que són cases construïdes per les mateixes persones
que hi vivien.

Aquests 2 tipus d'habitatges han influït
en l'aspecte dels barris
i en la manera de viure dels seus habitants.

Durant molts anys, els veïns van reclamar millores als habitatges, als carrers, als espais públics i als serveis dels barris.

Les protestes van augmentar durant els últims anys de la dictadura franquista, quan Francisco Franco governava Espanya sense eleccions democràtiques.

Els veïns protestaven contra les modificacions del Pla Comarcal de 1953.

Aquest pla decidia com s'havien d'organitzar i construir els barris de Barcelona i dels municipis del voltant.

Però s'havia modificat per afavorir els interessos d'algunes empreses constructores i no les necessitats dels habitants.

Les protestes van tenir lloc a la zona
del parc de la Vall d'Hebron
i als barris de la Guineueta, el polígon de Canyelles,
Roquetes i Verdun, a Nou Barris.

Els veïns reclamaven que es revisés el pla amb el lema:
«No al Pla Comarcal. Sí a un Pla Popular».
Volien un pla que tingués en compte les necessitats
de les persones que vivien als barris.

Aquestes protestes van ajudar a aconseguir millores
als habitatges, als carrers i als serveis públics dels barris.

Les millores han continuat fins avui.

La salut

La zona de muntanya de Collserola
ha acollit durant molts anys hospitals
i centres d'atenció a persones malaltes.

L'antic monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron,
situat on ara hi ha la gasolinera de l'Arrabassada,
va ser un hospital per a persones amb malalties
que es poden transmetre.

Més endavant, es va construir l'Hospital Vall d'Hebron,
que avui també té centres on s'investiguen malalties
i tractaments.

A principis del segle XX (20),
la Mancomunitat de Catalunya,
una institució que reunia les 4 diputacions catalanes,
va escollir l'actual Recinte Mundet per construir centres
per a persones amb tuberculosi i epilèpsia.

Aquest espai també va acollir milers d'infants orfes.

A la dècada de 1950, s'hi van instal·lar les Llars Mundet,
un centre d'atenció a persones que necessitaven ajuda.

L'Institut Mental de l'Hospital de la Santa Creu,
conegut com «el Mental», també va participar en els canvis
en l'atenció a les persones amb problemes de salut mental
a partir de la dècada de 1970.

Durant la transició democràtica,
Espanya va passar de la dictadura a la democràcia.
En aquella època, els veïns de Roquetes, a Nou Barris,
van protestar per reclamar més centres de salut
on rebre atenció mèdica habitual.

L'educació

A finals de la dècada de 1960, als barris de muntanya
de Barcelona faltaven escoles per als infants.

Per aquest motiu, els veïns van organitzar protestes
per reclamar-ne més.

Així va néixer Escoles en lluita,
un grup que reclamava millores en l'educació.
Hi participaven el Patronat Ribas
i les escoles Ferrer i Guàrdia, Sóller i Pegaso.

També hi havia escoles que volien canviar
la manera d'ensenyar i millorar l'aprenentatge.

Formaven part del Col·lectiu d'Escoles per l'Escola Pública Catalana
(CEPEPC),
que defensava una educació catalana,
pública i de qualitat.

Entre aquestes escoles hi havia l'Escola Baloo, a Montbau,
i les escoles Ton i Guida i Benjamí,
a Roquetes, a Nou Barris.

També es van crear centres per ensenyar a llegir i escriure a les persones adultes, com l'Escola Freire, al Verdun.

Gràcies a aquests centres, molts adults van poder estudiar i participar en activitats culturals.

Avui dia, el barri de Roquetes també acull centres d'estudis especialitzats, com l'Institut Tecnològic de Barcelona i la Deià Escola d'Art i Disseny.

Barcelona
2026
Capital Mundial
de l'Arquitectura

ACTIVITAT ORGANITZADA PER

Barcelona

fundació
mies van der rohe
barcelona

PATROCINADOR PRINCIPAL

hp

PATROCINADORS OFICIALS

cellnex | iGuzzini | VELUX®

UNA INICIATIVA DE

unesco | uia

AMB LA COL·LABORACIÓ DE

Generalitat
de Catalunya

MINISTERIO
DE VIVIENDA
Y AGENDA URBANA

MÉS INFORMACIÓ

**www.barcelona.cat/
capitalmundialarquitectura**